

Werk Noorden: is het simpel?

DEN HAAG - Neem twee Hollanders, die elk een niet-werkende partner en een niet-werkend kind hebben. Geef ze een werkplek in het Noorden en binnen de kortste keren zorgen ze voor één nieuwe baan, die door een werkzoekende noorderling wordt bezet. Ziedaar het „recept” voor het nieuwe regionale beleid voor Groningen, Friesland en Drenthe. Het lijkt op de wonderbaarlijke vermenigvuldiging maar is in wezen de uitkomst van het doorrekenen van wat er in een bepaald jaar in het Noorden gebeurde (en kan gebeuren....). Twee Groninger onderzoekers hebben het gevonden en zullen het verhaal binnenkort in de Engelstalige vakpers vertellen.

Het is op het oog een heel mooi verhaal. Het is namelijk een van de argumenten om de spreiding van (rijks-)diensten naar het Noorden voort te zetten omdat het een goede manier is om zoveel mogelijk werk met werk te maken. Het verhaal kan een eigen leven gaan leiden in de gesprekken die het Noorden des Lands onder de leiding van weer Henk Vonhoff, de commissaris van Groningen, in februari met het kabinet gaat voeren. Het kabinet heeft dan weinig te bieden en het Noorden met behulp van dit wetenschappelijk onderzoek juist veel te vragen. Want de conclusie van de onderzoekers is dat op deze manier de verschillen in werkloosheid tussen regio's verkleinen. En dat is nu juist toevallig het mooie einddoel dat minister Van Aardenne als coördinator van het regionaal beleid voor ogen heeft.

Uit de studie van Jouke van Dijk en Jan Oosterhaven blijkt dat de immigranten in het Noorden zoveel uitgeven dat ze met zijn tweeën voor een nieuwe baan zorgen. Dat is een heel wat rooskleuriger beeld dan tot nu toe werd geschetst: vier nieuwe banen in de overheidssfeer zouden één nieuwe extra baan mogelijk maken. Het blijkt dus allemaal dubbel zo goed uit te pakken, zo'n spreidingspolitiek. Het is haast te mooi om waar te wezen: eindelijk eens een positief uitzicht op een betere toekomst in het Noorden.

Aan de studie van Van Dijk en Oosterhaven kunnen we weinig toe of afdoen. Andere economen zullen in de komende tijd ongetwijfeld hun deskundige discussiebijdragen over de technieken van rekenen en concluderen wel het licht doen zien. We zijn benieuwd welke aders er onder het wetenschappelijke gras kunnen zitten. Feit blijft dat een dergelijke wetenschappelijke conclusie niet natte vingerwerk kan zijn en daarom in de politieke besluitvorming een rol zal spelen, of men wil of niet.

Dat is dus al over twee weken, als half februari ISP-beraad over de spreiding van rijksdiensten zal plaatsvinden. Aan de ene kant kan het Noorden nadrukkelijk wijzen op de verwachte gunstige effecten van het spreidingsbeleid: u als regering kunt op een koopje de werkloosheid verminderen als u wat extra werk naar het Noorden brengt. Maar aan de andere kant staat een negatief te waarden element. Nu is gebleken dat de uitstraling van nieuw naar het Noorden gekomen werkers zo fantastisch blijkt te zijn, kan de bereidheid om juist die werkers te „sturen” wel eens afnemen. Een voorbeeld ter verduidelijking:

De PTT zou aanvankelijk met 5000 mensen naar Groningen en Leeuwarden komen. Dat had betekend dat er aan extra werk zo'n 2500 banen bij waren gekomen, als we Van Dijk en Oosterhaven en hun theorie even blijven volgen. Nu komt de PTT met nog hooguit 2200 mensen in Groningen te zitten (als alles goed gaat) en dat betekent dat er door de PTT-operatie 1100 extra banen in en rond Groningen worden geschapen. Toevallig heeft het kabinet nog een „schuld” aan het Noorden van 1650 andere banen in de rijkssector. Stel nu dat op grond van de aandames van Oosterhaven en Van Dijk de regering gaat besluiten om die 1650 met die 1100 „PTT-gevolgen” te verminderen. Dan betekent de uitkomst nog slechts 550 banen voor het Noorden extra.

Het is een rekenvoorbeeld dat aangeeft dat wetenschappelijk onderzoek zowel voor de ene partij (het Noorden) als voor de andere (het kabinet) voordelig kan uitpakken. Kan de wetenschappelijke onderbouw van noordelijke wensen het gewicht van die eisen vergroten, dan zitten Vonhoff c.s. goed. Maar met hetzelfde boekje in de hand kan de regering gaan zeggen: kijk, er gebeurt al genoeg, laten we in tijden van moeilijke spreiding maar even achterover leunen. Dat laatste zou een gevaarlijke keus zijn, maar in feite is hij al gemaakt toen de regering de opeenhoping in de Randstad als onzin-argument van de spreiding is gaan beschouwen. Nu de regering echter als belangrijkste uitgangspunt van spreidingsbeleid „de regionale ontwikkeling” noemt, kan die regering weer gehouden worden aan de opvatting dat je dat moet doen met de meest effectieve middelen. Dus moet je zorgen per twee arbeidsplaatsen die ene extra voor de autochtone werkloze te scheppen.

Omdat de financiële paus Wim Duisenberg heeft gepredikt dat Nederland eigenlijk maar klein is en bijna overal mooi en dat werklozen mobieler moeten worden, ligt de impuls voor Lubbers c.s. voor de hand. Ze moeten werk scheppen op die plekken waar effectief werkloosheid kan worden verkleind en dat kan in het Noorden. Of, zoals de onderzoekers aanbevelen, je moet het gebied aantrekkelijk maken voor studenten (Groningen, Leeuwarden en Emmen doen hun best al) want die vragen geen baan maar geven wel geld uit in het gebied. Hetzelfde geldt voor de gepensioneerden en VUT-ers, die in het Noorden geen werk vragen maar wel hun AOW en pensioen regelrecht omzetten in banen. Los van de voordelen: het is een mooie combinatie: hordes jonge mensen en legioenen van rust genietende oudjes. Een sociologisch fenomeen om van te likkebaarden.

Hoe dit alles te regelen is met die slechte verhuisbereidheid die Duisenberg veronderstelt, is een ander verhaal dat nu volgt. Werd vorige week op deze plek al op basis van cijfers geconstateerd dat Duisenberg het bij het verkeerde end heeft, gedegen onderzoek naar verhuisbereidheid dat hij geacht wordt te kennen als hij zo iets zegt, zet de socialistische president van De Nederlandsche Bank helemaal in zijn hemd.

Het is onderzoek uit 1980 en 1981, recenter materiaal hebben we deze week niet gezien. Het is gedaan door drs. J. H. Vos, beleidsmedewerker Sociaal Economische Zaken van de provincie Drenthe, vroeger werkzaam aan de RU Groningen. De bevindingen van Vos zijn in die jaren gepubliceerd, met name in Economisch Statistische Berichten, verplichte lectuur van Duisenberg en Runding en tevens in diverse dagbladen. De heren konden dus beter weten.

In april 1980 (toen er minder werklozen en meer vacatures waren) liet Vos weten dat werklozen gewoon niet weten wat er buiten hun regio gevraagd wordt en ze er dus ook niet naar kunnen solliciteren. Voor lager opgeleiden tot en met havo-mms werd vooral in regionale

kranten, gebiedsgebonden dus, geadverteerd, voor de hoger opgeleiden vrijwel niet. Omgekeerd verschenen er in de landelijk verspreide kranten veel minder vacatures voor lager opgeleiden en veel meer voor hoger personeel. Liefst 72 procent van de werkgevers wierf geen mensen op regionale deelmarkten. 19 procent plaatste een advertentie in één regionale krant en 9 procent in meer regionale kranten. Dus 1 op de 10 werkgevers vraagt buiten zijn eigen regio om mensen. Van 1257 vacatures in regionale kranten bleken er maar 35 afkomstig van werkgevers buiten het verzorgingsgebied van de krant.

Nog interessanter is wat werkgevers van sollicitanten vinden. Vos vond uit dat 64 procent van de werkgevers zegt dat de verhuisbereidheid van de mensen wel meevalt of groot is. Slechts 26 procent van de werkgevers noemt die verhuisbereidheid slecht of gering. Opmerkelijk noemde Vos het dat ruim 70 procent van die werkgevers die klagen, toch wel zelf de voorkeur geven aan sollicitanten uit hun eigen regio. Daarmee honoreren ze de verhuisbereidheid van de werkzoekenden niet, aldus de econoom.

Het vinden van huisvesting noemt een op de drie werkgevers het voornaamste motief om niet iemand van ver, maar uit de eigen regio aan te nemen. Opvallend noemt Vos het weer dat 17 procent van die werkgevers die liever een „eigen” streekgenoot aannemen, de mentaliteit van de „allochtonen”, dus de van „ver” komenden, als belangrijkste reden aanvoert. Negatieve vooroordelen blijken dus een rol te spelen in het wervings- en selectiebeleid van werkgevers.

Volgens Vos zijn mensen mobiel genoeg als ze geïnformeerd zijn over banen buiten de eigen regio. Het gaat dan vooral over beter opgeleiden. Informatiekanalen waardoor lager opgeleiden (de meerderheid der werklozen) kunnen weten welke baan er elders beschikbaar is, hebben een beperkte betekenis, aldus Vos in 1981.

Eerder al had hij onderzocht hoe mobiel werklozen zijn. Van de honderd mensen die passend werk elders krijgen en de verhuiskosten vergoed krijgen, zijn er 54 bereid te verkassen. Opvallend is dat in 1972 een even hoge verhuisbereidheid werd aangetroffen. Dat werd toen al „vrij groot” genoemd. Niks aan de hand dus. Zegt Vos: „De bereidheid om in ruil voor een baan te verhuizen is niet onaanzienlijk en onder bepaalde voorwaarden zelfs groot te noemen en dat geldt ook voor de scholingsbereidheid”. Zelfs als men na verhuizing weer werkloos zou raken, iets wat 71 procent van de werklozen verwacht, is toch nog 40 procent van hen bereid om meer dan 200 km te verhuizen. Vos noemt het onnodig mensen te dwingen tot verhuizen.

Als we nu tenslotte de bevindingen van Oosterhaven en Van Dijk (migranten die werken in het Noorden leveren per twee stuks één extra baan op) en daarbij de verhuisbereidheid van werklozen en werkzoekenden (nogal bereid om te verkassen, aldus Vos) naast elkaar leggen, lijkt het ei van Columbus naderbij te komen. Bereidwillige werklozen

en werkzoekenden geven we een baan in het Noorden, ze zorgen dat de werkloosheid er daalt en dus de welvaart toeneemt. Is het zo simpel? Natuurlijk niet, maar de eenvoud van de wetenschappers uit Groningen en Assen toont wel aan dat Duisenberg zijn preken met behulp van de natte vinger maakt. Toch even bedenken als hij weer eens een spreekbeurt houdt.

HENK VONHOFF

